

PLENARNA SEJA CK ZKJ

Na plenarni seji CK ZKJ v Beogradu so govorili o perečih vprašanjih našega družbenega razvoja v sedanjem obdobju ter v zvezi s tem o nalogah Zveze komunistov. Sklenili so tudi, da bo VIII. kongres ZKJ meseca novembra letos v Beogradu, udeležilo pa se ga bo 1500 delegatov, ki bodo izvoljeni na občinskih konferencah ZK (en delegat na okrog 800 članov).

Podlaga za razpravo je bilo poročilo Vlahovića o perečih problemih na idejnem področju, pri čemer je med drugim poudarjeno, da sta ustvarjalna kritika in njen razvoj sestavni del socialistične družbe in družbenega napredka. V razpravi je sodeloval tudi generalni sekretar ZKJ Tito, ki je zlasti opozoril, da bo potrebno zaradi izboljšanja življenjske ravni pretresti investicijsko politiko oziroma proučiti celoten ekonomski razvoj.

Plenum je sprejel tudi ustrezne smernice za predkongresno delo organizacije ZK.

IVE SUBIĆ: PARTIZANSKA LJUBEZEN, 1958 — LINOREZ

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

Osvobojeno Sarajevo

Spomladi 1945 se je druga svetovna vojna pomikala v svoje dokončno obdobje. Zavezniške armade so medtem prodrle že na same meje Nemčije. V okviru enotnega strateškega načrta in splošne zavezniške ofenzive je imela JA častno nalogo, da samostojno, s svojimi lastnimi silami, osvobodi svojo domovino ter s svojo ofenzivo podpre operacije III. ukrajinske fronte na Madžarskem in operacije angloameriških čet v Italiji. Splošno sodelovanje JA z zavezniškimi armadami je bilo določeno februarja na sestanku v Beogradu med maršalom Titom, sovjetskim maršalom Tolbuhihom in angleškim maršalom Alexandrom.

V tem času je bilo že povsem jasno, da je Nemčija izgubila vojno, ki jo je vsilila svetu. Kljub temu je Hitler izdal ukaz o obrambi do »poslednjega človeka«. Ta ukaz so nemški generali v Jugoslaviji uveljavili do zadnje črke. Krčevito so se upirali na sremski fronti, da bi se lahko umaknila Grupa armade »E« iz okolice Sarajeva in tudi Grupa armade »C« iz Italije. Razen tega so se okupatorski komandanti, četniški in ustaški klavci strahovito bal, da bi padli v roke JA, ker bi morali polagati strog obračun za svoja zločinska dejanja.

Toda 20. marca je IV. armada JA začela poslednje zmagovito ofenzivo, medtem ko so enote II., III. in V. korpusa od začetka marca bile veliko bitko, ki se je končala z osvoboditvijo Sarajeva.

V Bosni in Hercegovini se z vrsto proslav spominjajo radosti svobode, ki so jo doživeli mesec dni pred Slovenijo in Hrvatsko.

Krematorij in cerkev

Inženir Simon Wiesenthal, ki je na Dunaju organiziral center za dokumentacijo o nacističnih zločinih in že leta išče sledi za skrityimi vojnimi zločinci (on je pomagal tudi izslediti in ujeti zločince Eichmanna!), je rekel:

»Konstruktor krematorija v Auschwitzu, v katerem so sežigali milijone ljudi iz taborišča, živi v Avstriji in je zdaj zgradil tudi cerkev.«

»V socialnem delu ste dosegli res lepe uspehe...«

Pretekli teden sta obiskala Slovenijo Paul Manet, predsednik Zveze francoskih združenj bivših borcev in žrtev vojne (UFAC) in Emil Pieret-Gerard, predsednik Generalnega sveta Svetovne federacije bivših borcev (FMAC) in predsednik Federalne unije francoskih združenj borcev in žrtev vojne (UFAC), in Emil Pieret-Gerard, predsednik Generalnega ZKB NOV.

Gosta sta si ogledala Litostrojo, Center za rehabilitacijo invalidov in Muzej revolucije v Ljubljani ter Postojnsko jamo.

Tovariš Janko Rudolf, predsednik Zveze združenj borcev NOV Slovenije, je imel z gosti razgovor o delu zveze. Seznanil jih je z organizacijsko strukturo zveze, s številom članstva in delom zveze, zlasti na socialnem področju, na področju šolanja in prekvalifikacije ter na založniškem in časopisnem področju. Obema je poklonil po eno zbirko gramofonskih plošč Invalidskega pevskega zbora.

Gosta sta izjavila, da sta prepričana, kako je ZKB izločila velike napore v reševanje vprašanja borcev in invalidov. Podobna vprašanja je moral reševati tudi njihova organizacija, ki je dobila osnovo za delo v zakonodaji za bivše borce, ki jo je Francija sprejela leta 1919, takoj po končani I. svetovni vojni. Njihova zveza združuje vojske in invalide iz I. svetovne vojne, borce gibanja odpor in vojske, ki so se bojevali med II. svetovno vojno pod francosko zastavo v tujini pod poveljstvom generala de Gaulle, pa vse do vojakov iz kolonialnih vojn po II. svetovni vojni (Indokina in Alžir).

Gosta menita, da je ZKB napravila globok poseg v naše povojno življenje in dosti prispevala za ublažitev vojnih posledic. Pri delu za sprejem zakonov se je morda ozirala na francosko zakonodajo po I. svetovni vojni, toda to je verjetno izpopolnila in prilagodila jugoslovanskim pogojem. Zlasti na socialnem delu je ZKB dosegla lepe uspehe, na kar da smo lahko ponosni. Posebno sta

prijetno presenečena nad dvema momentoma na tem področju: nad dopisnim šolanjem bivših borcev in nad zdravstveno zaščito, ki so jo ti deležni.

Ti dosežki na socialnem področju so lahko za zgled tudi njihovi francoski zvezi. Obe organizaciji, francoska zveza in naša ZKB, naj bi v bodoče še tesneje sodelovali v delu za zboljšanje življenjskih pogojev bivših borcev in žrtev vojne.

Naloga vseh organizacij bivših borcev, posebno pa še francoskih in jugoslovanskih, je boj za mir. Tripartitki obeh držav so se morali že dvakrat bojevati proti istemu sovražniku. Treba je napeti vse sile, da se nikoli več ne bo treba. Zato bo francoska zveza podpirala pravične jugoslovanske zahteve za vojno odškodnino.

M. P.

Na sliki: gostje iz Francije na sprejemu pri Janku Rudolfu, predsedniku Zveze združenj borcev NOV Slovenije.

OŠTRI PROTESTI PROTI OŽIVLJANJU NACIZMA V ZR NEMCIJI

LJUDSTVO OBTOŽUJE

Predsedstvo Zveznega odbora Zveze združenj borcev NOV Jugoslavije dobiva z vseh strani protestne brzojavke in pisma ob protijugoslovanski gonji v ZR Nemčiji.

Delegati skupščine Združenja borcev v Cačku se pridružujejo protestu predsedstva ZKB NOV Jugoslavije.

Borci iz Albitunare ugotavljajo, da vsi poskusi mrčnih fašističnih in profašističnih elementov, da bi oklevetali našo državo, ne bomo zmanjšali ugleda naše dežele in njenega vodstva.

Delegati skupščine Združenja borcev iz Bitole se v svojem pismu spominjajo strahot, ki jih je hitlerjevska soldateska povzročila v Kragujevcu, Kraljevu, Jajincih, na Banjici, Jasenovcu in drugje ter se spominjajo naših žrtev v krematorijih koncentracijskih taborišč. Zato najodločneje protestirajo proti obtožbam naših voditeljev v NOB.

Združenje rezervnih oficirjev in podoficirjev iz Djakovice protestira proti postopku zahodnonemških oblasti, ki se v bistvu ne razlikujejo od politike zloglasnega Tretjega rajha, katere se spominjajo s prezirom.

Svoj glas proti povampirjenim nacistom Zahodne Nemčije, ki tnečjejo blato na brezkompromisne borce naše revolucije, so dvignili tudi delegati ZVVI iz Starega grada — v Beogradu.

Udeleženci letne konference ZB v Hrasnici apelirajo na vse miroljubne sile sveta, naj se s skupnimi moči najodločneje uprejo fašističnim zverem in njihovemu divjanju.

Borci iz Loznice se v svojem pismu Zveznemu odboru ZKB NOV sprašujejo, kdo je bil okupator, kdo je koga napadel in kdo je povzročal zverstva — mi ali oni?

Poskus fašističnih elementov, da bi pred svetovno javnostjo razvednotili pridobitve naše revolucije se bo razbil, kakor vsi slnihi dosedajni poskusi — pravijo borci iz Vrbsa.

Udeleženci skupščine Združenja rezervnih oficirjev in podoficirjev ugotavljajo: čim bolj so oni požigali naše vasi, ropali in ubijali, tem več nas je bilo v vrstah narodnoosvobodilne vojske.

Iz Duvna so brzojavili oficirji in podoficirji tole: Aleksander Ranković in Koča Popović sta bila vidna borca in voditelja NOV, ki se je skupno z drugimi armadami protihitlerjevske koalicije borila proti fašizmu, proti zlu, ki se je pojavilo nad človeštvom. Zato zahtevajo naj mednarodne organizacije borcev obtožijo mrčne sile v Zahodni Nemčiji.

Vsak član
ZKB NOV Slovenije
naj postane
naročnik
TV-15!

Taki in slinhi protesti prihajajo z vseh strani naše države in iz njih je videti, kako bivši borci, vojaški vojni invalidi in rezervni oficirji in podoficirji so-dijo o protijugoslovanski gonji v ZR Nemčiji.

V današnji
številki:

Šinovo
pismo
(STRAN 3)

Skrivnost
avstralskih
puščav
(STRAN 4)

Bili so žrtve
izdajalcev
(STRAN 8)

OBČANOVA BELEŽNICA

Zadnjič sem bil na službenem potovanju. Morebiti celo v vaši komuni. Sicer pa je to tako ali tako vseeno...

Ko sem opravil svoje službene dolžnosti — tiste, za katere mi je podjetje odobrilo dnevnico — sem se stopil s prijateljem v kavarno, na obvezno turško kavo.

Ko sva razpredala misli o vsem mogočem, sva seveda pršla tudi na odnose v njegovem podjetju. Ni mi tarnal, da je kdo ve kako »hudo«, vendar mi je povedal zanimiv primer iz prakse samoupravnih organov v njihovem podjetju.

— Kaj praviš na to? — je dejal, ko je srknil požirek črnega kofeina in začel med prsti vrtneti cigaretno škatlico.

— Pri nas smo v zadnjem letu naredili oceno delovnih mest. Zvrstili so uslužbence po njihovih kvalifikacijah in sposobnostih ter jih razporedili v posamezne skupine, ki imajo določene lastnosti sistema nagrajevanja... Komisija, ki je to delo opravila, je predložila celotni »elaborat« samoupravnim organom. Dolžnosti: upravnemu odboru.

Upravni odbor je zasedal. Sprejel je sklepe. Ljudje, ne morem reči, da niso bili popolnoma na tekočem že v času, ko je komisija zasedala. Vedeli so za njeno delo, ki ga je opravljala povsem pošteno ter pri tem

upravljala ne le rentabilnost podjetja, marveč tudi želje posameznikov. Toda, malokdo je bil zadovoljen s sklepi tega samoupravnega organa v podjetju. Ne toliko zavoljo tega, ker je bil (in to je bilo) prikrajšan, pač pa predvsem zaradi tega, ker je upravni odbor v svojem zapisniku dal naslednjo formulacijo svojega sklepa: »Protijugoslovanski obdora se lahko sleherni prizadeži pritožiti, če mu ni klasifikacija delovnih mest všeč, ali pa da odpove!«

»Pritoži se, ali odpovej...«

— Si predstavljáš, kako je v podjetju završalo? — mi je smejel dejal in vrh tega pripomnil:

— Zdaj si pa predstavljaj tistega, ki bi se pritožil! Mar misliš, da bi njegove še tako utemeljene pripombe upoštevali, ko je pa že tako kategorično rečeno v zapisniku, čeprav konec koncev lahko to tudi drugače tolmačiš! — da je bolje, če odpoveš službo?

Upogvarjal sem mu. Prepričeval sem ga, čeprav po svojih kvalitetah ni bil tega potreben, da le morebiti malce preveč črno gleda na vso stvar in tako naprej. Tudi to sem mu rekel, da prav gotovo ni nihče mislil na »najhuje« in podobno.

Ko pa sem spoznal, da so besede odveč, sem tudi sam odnehal... Ko sem nazaj grede udobno sedel v avtobusu in poslušal soferjevo ljubljeno popevko »Carolina, dai!«, sem se predal razmišljanju o pravkar minulemu srečanju s prijateljem.

Prišlo mi je na misel, kaj pa, če moj prijatelj le ima prav? Kaj pa, če v njihovem podjetju le nekaj ni prav s tem samoupravnim »mehanizmom«, kot ga radi imenujemo na sestankih? Kaj pa, če bi se dejansko pripetilo tudi najhuje, če bi se nekdo upal zoperstaviti? Celotno škodljivo misel se mi je utrnila: Ko bi se vsaj kdo pritožil in bi ga zaradi tega vrgli na cesto, z delovno knjižico pod pazduho! No, potem bi že napisal tak sestavek, da...

Misel sem razpredal dalje: v mnogih naših delovnih kolektivih je dejansko še veliko napak in tudi samovolje s strani samoupravnih organov, ki pri svojih sklepih in odločitvah dostikrat ne mislijo na človeka, delovnega človeka, ki pravzaprav sodi čisto v delu in življenju kolektiva. Vse prevečkrat se še dogaja, da človeka, člana kolektiva obravnavamo kot številko, kot suhoparno številko in analizah ali na plačilnem seznamu.

Alli ni ta primer kolektiva, ki ga zaradi tega, ker je mogoče še kje kako podobno podjetje, nisem imenoval (da ne bi delal »krivice«?), dovolj odločno vzpodbuda, kako ni treba upravljaliti in kako se ni treba »iti« samoupravljalcev?

IZTOK AUSEC

... DA JE NA SVETU
DVAJSET BEOGRADOV?

Beograd, glavno mesto Jugoslavije, ni edini Beograd na svetu. V petih državah na dveh celinah je skupno dvasjet Beogradov. V Jugoslaviji jih je osem, v Zdruzenih državah Amerike pet, v Sovjetski zvezi stiri in na Poljskem, Madzarskem in v Turciji po en Beograd.

Prvi Beograd je nae glavno mesto. Na severnem Jadranu je Biograd na moru. Dva Beograda sta vasi v Crni gori, med Bačko Topolo in Subotico pa je Mali Beograd. Drugi Mali Beograd najdemo med Gornjim Milanovcem in Krajuvcem. Osmi Beograd pa je naselje v blizini hidrocentrale pri Novem Vinodolu.

V Zdruzenih državah Amerike imajo razen Belgrada v državi Montani — kraj, ki so ga ustanovili pred šestdesetimi leti in ima šest sto prebivalcev — še štiri druge Beograde.

Vojvodinski izseljenci so v sovjetski Besarabiji osnovali »Novo Srbijo«, neko vas pa so imenovali Beograd. Drugi Beograd je Belgorod v Kurski pokrajini, tretji je Belgorod

Ali veš...

v Ismailski pokrajini, četrti pa Belgorod pri Kijevu.

Stoni Beograd je mesto na Madzarskem, ki so ga pred kakimi sto leti ustanovili Srbi. Beograd-Mala pa je istambulsko predmestje, v katerem so Turki svojecasno naselili ujetje Srbe. Dvajseti Beograd pa je na Poljskem — Bialograd.

... KOLIKO VOJŠČAKOV
JE ŠTELA RIMSKA LEGIJA?

Znano je, da je bila rimska vojska izredno dobro organizirana. Najmanjša enota je bila dekurija z desetimi možmi. Poveljeval ji je dekurion — desetar.

V centuriji je bilo spocetka pa sto, kasneje pa le še po šestdeset mož, ki jim je poveljeval centurion — komandir. Dve centuriji sta sestavljali manipulo, v kateri je navadno bilo po 120 oklopnikov — pešcev in 40 lahkih pešcev. Nekaterih manipulah pa je bilo le po 60 oklopnikov in 40 lahkih pešcev. Manipuli je poveljeval starejši centurion.

Manipula bi ustrezala današnji četi. Tri manipule pa so sestavljale kohorto, ki je štela kakih 600 mož in ki je bila deseti del legije.

Legija, ki ji je poveljeval »legatus legionis«, ni imela v vseh obdobjih rimske zgodovine enakega števila ljudi. Legija je navadno štela kakih 6200 mož in 700 konj ter bi ustrezala današnjemu polku.

Naj omenimo še to, da je vojska imperatorja Avgusta štela skupno 45 legij ali kakih 280.000 mož.

... KAKO NAMERAVAJO
RESEVATI POSADKE
POTOPLJENIH PODMORNIC?

Na podmornico, ki plove 400 metrov pod morskno gladino, nritiska štirikdeset kilogramov na vsak kvadratni centimeter površine njene trupa. To nomeni, da samo na pokrov poveljniškega stolpa, ki ima v premeru 65 centimetrov, nritiska 136 ton težka vodna smota!

Proti vsakemu pričakovanju na se strokovnjaki ne boje toliko nevarnosti, da bi vojni nritiski zdrobil podmornico, kot pa tega, da bi se podmornica potopila, medtem ko njene posadke ne bi bilo možno rešiti. Nekateri ameriški strokovnjaki trdijo, da se atomska podmornica »Jack«, ki je istega tipa kot pred nekaj meseci pogrešana podmornica »Thresher« ni zdrobil vodni kot 6000 metrov globoko. Če je to res, potem podmornice »Thresher« ni zdrobil vodni pritisk, temveč je legla na morskno dno! Vendar tudi v tem primeru njeni posadki ni bilo rešitve, ker se ne poznajo feševalnih naprav, s katerimi bi lahko prodrii tako globoko.

Da bi vzdržalo celo najmoenjšo podvodno pritisk, bo vozilo napravljeno iz legur najtršeje jekla, kot je na primer titanij. Vozilo bo dolgo kakih šest metrov, njegova posadka bo štela tri moze. Potopilo pa se bo lahko več kot 2000 metrov globoko. Pripravljajo pa tudi načrte za pet-

najst metrov dolgo vozilo iz aluminija, »Aluminaut«, ki bo težko 68 ton in ki se bo lahko spustilo kakih 5000 metrov globoko.

... KAJ SO MATIČNE
LADJE?

Matične ladje so pomožne ladje vojne mornarice — predelane ali posebej zgrajene, namenjene za materialno-tehnično oskrbovanje manjših vojnih ladij in hidroavionov ter za nastanitve in oskrbo njihovih posadk.

Najbolj znane so matične ladje za podmornice, ki imajo od 1000 do 15.000 ton, oborožene pa so z 2 do 8 topovi kal. 102 do 127 mm in še s topovi manjšega kalibra. Na teh ladjah lahko najdemo najrazličnejše delavnice za popravilo ladijskih trupov, naprav in oborožitve, prav tako pa tudi destilacijske naprave za pridobivanje pitne vode, kompresorske postaje itd. Ladje imajo tudi skladišča za torpede, municijo, hrano in gorivo. Na teh ladjah imajo sorazmerno udobne prostore za glavne in pomožne posadke podmornic, za bolnišnico itd., skratka, matične ladje so nekak rekreacijski center.

Nekaj podobnega so tudi matične ladje za rušilce, le da na teh ladjah ne predvidevajo nastanitve posadk z rušilcev. Na matičnih ladjah za torpedne čolne, minolovce in patroljne čolne — imajo 500 do 2000 ton — bi razen skladišč za torpede in globinske bombe našli še delavnice za manjša popravila pogojskih naprav in opreme.

SKRIVNOST
AUSTRALSKIH
PUŠČAV

PREPOVEDANA CONA, KI JE TRIKRT VEČJA KOT JUGOSLAVIJA • NAJVEČJA EVROPSKA BAZA — V AVSTRALIJI • 230 MILIARD DINARJEV INVESTICIJ.

Komu ni znano, kakšne skrivnosti se dogajajo v avstralskih puščavah, mu

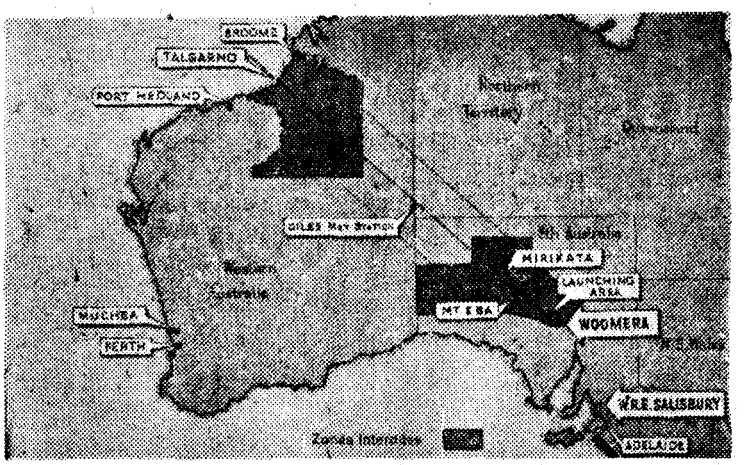
ime Woomera nič ne pomeni. Tudi na geografskih kartah verjetno ne bi našli kraja s takim imenom, čeprav je Woomera mesto s 5000 prebivalci.

Zakaj pa je potem treba skrivati Woomero? Odgovor na to vprašanje je zelo preprost: Woomera je eno izmed največjih središč na svetu za vesoljsko raziskovanje in poligon za izstreljevanje raketnih projektilov. To je verjetno edini poligon na svetu, kjer lahko s kopnega opazujejo in spremljajo polet projektilov na več kot 2000 kilometrov dolgi poti. Projektili namreč izstreljujejo v Woomeri, ki leži v jugovzhodni Avstraliji, nato pa izstrelki lete čez vso osrednjo Avstralijo do njenih severozahodnih obal, po potrebi pa polet izstrelkov podaljšajo še za 1600 kilometrov proti vodom Indijskega oceana.

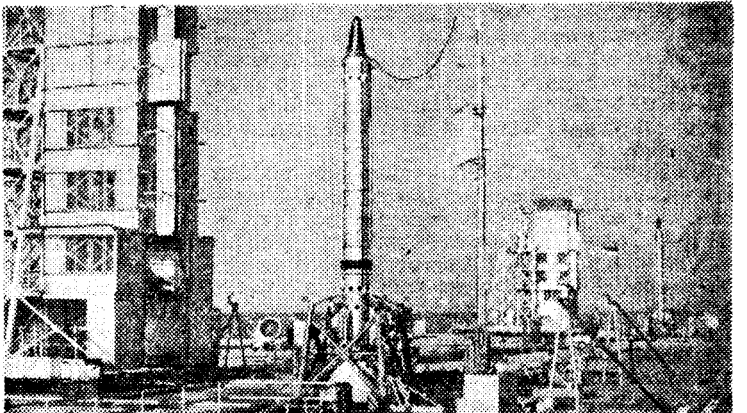
BRITANSKO-AVSTRALSKO
OPORIŠČE

Woomera je, proti pričakovanju, že precej staro oporišče, saj so ga ustanovili že ob koncu druge svetovne vojne, leta 1945. Takrat so namreč britanske vojaške oblasti v Woomeri preizkušale dva nemška izstrelka »V-2«, ki so ju nameravali izpopolniti: prvi naj bi letel 480 kilometrov daleč, medtem ko naj bi drugi imel celo desetkrat večji doseg — 4800 kilometrov.

Kasneje so v tem oporišču preizkušali še druge britanske raketne izstrelke. Medtem ko imajo raziskovalni center v Sa-

Zemljevid Avstralije: črno označene površine predstavljajo prepovedane cone.

Izstreliek »Black Knight« je namenjen za raziskovanje zgornjih plasti zemeljskega ozračja. V Woomeri so doslej izstrelili že petnajst raket te vrste.

lisburyju, ki leži 25 kilometrov severno od mesta Adelaide, raketne izstreljujejo v 480 kilometrov oddaljeni Woomeri.

Izgradnja te baze je doslej stala približno 230 milijard dinarjev, stroški vzdrževanja pa znašajo 16 milijard dinarjev letno.

500.000 INFORMACIJ DNEVNO

V izgradnji raziskovalnega središča v Salisburyju in v Woomeri ni sodelovala le britanska vlada, ki je prevzela približno tretjino vseh stroškov, temveč tudi številna britanska podjetja, ki so se v ustreznimi avstralskimi podjetji združila v ta namen v »Association of Guided Missile Contractors«.

V oporišču imajo najodobnejšo opremo, kar zlasti velja za naprave, s katerimi zbirajo in obdelujejo najrazličnejše podatke v zvezi z izstreljevanjem projektilov. Naj omenimo, da z najmodernejšimi elektronskimi računskimi stroji obdelajo dnevno do 500.000 informacij in da jih sedaj velja vsaka informacija le kakih trideset dinarjev, medtem ko jih je pred vpeljavo teh strojev stala več kot štiri tisoč dinarjev!

MESTO V PUŠČAVI

Zvezo med Salisburyjem in Woomero vzdržujejo posebna letala, ki pa jih lahko uporabljajo le potniki s specialnimi dovolilnicami. Woomera leži sredi puščavskega ozemlja z zelo skromnim rastlinstvom. Le tu in tam je moč opaziti zelene grme »rabbougris«, s katerimi se hranijo ovce in kenguriji. V obširnem območju, ki se razprostira med Salisburyjem in Woomero, živi morda največ 500 ljudi. Ta okolnost nedvomno močno olajšuje delo organom, ki imajo nalogo, da varujejo poligon pred nezaželenimi ljudmi.

Nepoučenemu potniku bo zelo nenavadna pogled na lepo urejene mestce z ravnimi ulicami, šolami, cerkvami in javnimi stavbami sredi nenaseljene puščave. Zaman pa bo iskal tovarniške dimnike ali kake druge objekte, ki naj bi mu pojasnjevali pomen tega mesteca v tako nenavadnem okolju. Tudi naprav za izstreljevanje raket ne bo mogel videti, ker so kakih štirideset kilometrov zahodno od mesta.

V območju, kjer izstreljujejo in kamor padajo raketne, navadni smrtniki nimajo dostopa. To pa ni tako majhno ozemlje: prepovedana cona okrog Woomere je precej večja kot Jugoslavija, medtem ko je območje v severozahodnem delu Avstralije, kamor raketne padajo, veliko kot dve Jugoslaviji.

EVROPSKI SATELIT
— LETA 1966

Najpomembnejši del oporišča v Woomeri je vsekakor tako imenovani »6A«, ki je namenjen potkusom projektilov »Blue Streak«. S tem izstrelkom se ukvarja britansko vojno letalstvo, ki je doslej potrošilo zanj skoraj 200 milijard dinarjev. Prvi projektil te vrste bodo v Woomeri izstrelili v teh dneh. Izstreliek tehtja 94.400 kilogramov. Njegovi motorji bodo delovali 155 sekund, takrat pa bo izstreliek že 70 kilometrov visoko in kakih 100 kilometrov proč od baze. »Blue Streak« bo letel s hitrostjo 15.000 kilometrov na uro približno 1600 kilometrov daleč. Pri tem pa se bo dvignil do 640 kilometrov visoko.

Izstrelitev projektila »Blue Streak« ves zahodni svet pričakuje zelo nestrno tudi zato, ker je sklenjeno, naj bi »Blue Streak« bil osnova za prvi evropski satelit »Cocles-Elido«, ki naj bi ga poslali v vesolje čez dve leti.

Tovariš Janez Vraz iz Ljubljane nam je k fotografiji z vprašanjem, ki smo jo objavili v 9. št. »TV 15«, posredoval naslednje podatke: Ta fotografija je nastala 10. ali 11. septembra 1943 nekako na kraju današnjega podvoza avto ceste v Trebnjem. (To-

rej ne tam, kot je navedel tovar. Vidrih.) To je skupina Čankarjeve brigade na poti iz Višnjave gore, ki se je tu nanovo oborožila. Tu se je ustanovil tudi 3. bataljon.

Prvi od leve spodaj je mitraljezec Arenšek, ki je pozneje padel v zasedi blizu Ve-

likih Lašč. Drugi proti desni je Janez Vraz iz Ljubljane. Za njim je tovariš Paternoster iz Ljubljane. — Tovarišu Vrazu se za podatke lepo zahvalujemo! Obenem prosimo vsakogar, ki bo kaj vedel, za podatke k današnji fotografiji z vprašanjem.

FOTOGRAFIJA Z VPRAŠANJEM

Viktor Stopar: Člani CK med prostovoljci

April leta 1941 je bil najtežji preizkusni kamen za našo državo, posebno se za našo politično organizacijo. Zavedali smo se tega, da smo tik pred napadom velikanskih motoriziranih enot na našo državo in da bo to najhujši napad v naši zgodovini, saj sta hotela Hitler in Mussolini iztrbiti slovanski narod. Razumljivo je, da so hoteli ljudje raje poginiti v boj, kakor pa se dati pobiti kakor pohlevne ovce. Tedaj se je bilo treba temeljito pripraviti tako na obrambo, kot na odpor ob morebitni zasedbi, kakaj petokolonski elementi so poizkušali na vse načine demobilizirati ljudi, vnašati vanje zmedo in poveljičevati moč fašističnih sil. Boj proti tem ljudem je bil precej težak, saj so njih gesta včasih navidezno izražala prizadevanje po miru, varovanju življenj in premoženja.

Med velikimi nalogami, ki so bile pred Komunistično partijo, je bila ena osnovnih, kako organizacijsko utrditi vezi med bojiščem in zaledjem, jih obdržati in moralno podpreti borečo se armado. Za izpolnitev te naloge je Centralni komite pustil v zaledju več svojih naj-

požrtvovalnejših ljudi. V Ljubljani so ostali Tone in Vida Tomšič, Zdenka Kidrič in Aleš Bebler, da bi čimprej upostavili stik s tovariši v vojski.

Ostali smo se, kolikor se nismo bili vpoklicani, dogovorili, da bomo odšli med prostovoljce iz Ljubljane, v četrtek, 10. aprila ob pol dveh popoldne, s kolesi proti Novemu mestu. Ta kraj smo izbrali zato, ker je bil po pripovedovanju vojaških funkcionarjev središče obrambnega in organizacijskega vodstva fronte, kajti že prve dni sovražnikovega napada je bilo očito, da je bila tako imenovana Rupnikova linija vnaprej izdana in neoskrbovana. Večina članov Centralnega komiteja smo se torej našli na Dolenjski cesti, in že v popoldanskih urah spseli do Trebnjega, kjer smo nameravali prenočiti in naslednje jutro nadaljevati pot v Novo mesto. Ze po poti smo opazili, kako deluje organizacijski premik naše vojske, če se je to sploh lahko tako imenovalo. Ni bil načrten, marveč neurejen, saj mnogi častniki niso vedeli, kam naj pravzaprav gredo. Ni bilo ne prenočišč ne prehrane in ne zanes-

ljivih navodil. Spominjam se nekega križišča blizu Velike Lake, kjer so trije vojaški funkcionarji dajali neki enoti popolnoma različna navodila o njenem nadaljnjem premiku, medtem ko je imel stražar na križišču spet drugačna navodila, ki pa jih ni mogel uveljaviti, ker so imeli častniki višji čin.

Partizansko
zaledje

V Trebnjem so se sestali Franc Leskošek, Boris Kraigher, Slavko Šlander, Oskar Kovčič, Boris Ziherl, Ignac Tratar, Vladimir Krivic, Sergej Kraigher, jaz in nekateri drugi, katerih imen se ne spominjam. Miha Marinko je šel med prostovoljce v Kostanjevico, kjer je doživel prve spopade med srbskimi rodoljubi in ustaši, Boris Kidrič pa je odšel v Novo mesto. Kmalu potem, ko smo prispeli v Trebnje,

smo opazili, da je položaj doka neugoden: višjih častnikov skoraj ni bilo, nižji pa niso imeli notnih navodil in so bili prepuzeni sami sebi. Vojski, ki so hoteli iz reorganizacije izvleči osebne koristi, so vnašali zmedo med ostale, skušali druge nagovarjati k begu in k tatvinam vojaškega tehničnega materiala in živil. V upanju, da bo v Novem mestu obramba dobro organizirana, in ker se nismo vedeli, ali so Nemci že čez Dravo in kako daleč so, smo skušali vplivati na častnike in vojsake, da bi vztrajali, in na prebivalstvo, da bi pomagalo vojaškim oblastem. V noči od četrтка na petek smo že zvedeli za najnovejšo novice. Odločili smo se, da gremo naslednje jutro v Novo mesto in da se prebijemo mimo Karlova v Bosno, kjer naj bi bilo središče odpora proti zavojevalcem, če ne bo dobre obrambe kje na Krki ali Gorjancih.

Tista noč je bila hladna, padal je sneg, orenočevali smo po skednjih. Na cesti in po vasi je bilo čutili veliko živahnost prihajajočih in odhajajočih vojaških enot. Zgodaj zjutraj smo zvedeli, da so na Hrvaškem razglasili samostojno

državo, da je Pavelić prevzel vodstvo te države in da razorožujejo redne vojaške enote. Bilo je očito, da se ne moremo prebiti iz Slovenije v Bosno, ker bi nas ustaši zavrtili, če nas ne bi celo izročili Nemcem kot vojne ujetnike, kot so napravili z razoroženimi vojski.

Nemoč in izdajstvo poveljujočih v armadi sta bila očitna. Treba je bilo naglo ukrepati: najprej ugotoviti položaj, potem pa določiti smernice za nadaljnje delo.

Tiste seje Centralnega komiteja, v soboto 12. aprila, ne bom nikoli pozabil, kajti bila je nenavadna, tako po svoji zgodovinski pomembnosti, kakor po času in kraju. Na poljski stezi nad Trebnjem smo naslonjeni na svoja kolesa odločali o novi, nadaljnji vlogi Partije v tistih usodnih dneh. Zivo se spominjam mogočne podobe sekretarja Centralnega komiteja Franca Leskoška in njegovih besed, pravzaprav ukazov nam, komunistom.

»Tovariši, spričo očitne kapitulacije Jugoslavije in popolnega razkroja njene armade je odevč izgubljati besede. Odslej se lahko branimo samo še na avrilski način ne glede na to, kaj bi stlenila za zdavnaj razbrinkana vladna in dvorna klika. (Nadaljevanje)

Vrnitev v sovražnikovem tanku

Nemci so se med bitko pri Kursku, julija 1943, na vso moč prizadevali, da bi prebili sovjetsko fronto...

V sovjetskem protinapadu naj bi sodeloval tudi Tretji oklopni korpus pod poveljstvom generalmajorja Sinjenka...

Osmega julija zvečer se je Zakrovski v enajstih izvidnikih, ki so že večkrat bili v nemškem zaledju...

Izvidniki so vse to pozorno opazovali. Njihov cilj je bil zajetje kakšnega pripadnika nemške vojske...

Tedaj so izvidniki postali pozorni na nekak kup med grmovjem in mladim drevjem...

Ko pa so se približali, so ugotovili, da je pred njimi vozilo, pokrito s plahto...

Tedaj je kapetanu Zakrovskemu šinila v glavo drzna misel: zakaj ne bi vzel vojaških kart in se s tankom vrnil k svojim?

Zakrovski je nato ukazal mlajšemu vodniku Kosiku, naj spleza v tank in vžge motor...

»Vozil vzdolž železniške proge proti Ponirom!« je kričnil Zakrovski mlajšemu vodniku Kosiku...

Fašisti so bili prepoznani, kajti tank je že v svoji hitrosti drvel proti Ponirom...

Med Nemci je zavladala velika zmeda in sovjetski obveščevalci so sprotoma nekajkrat naleteli na skupine vojakov...

(Nadaljevanje na 8. strani)

VOHUNSKO OZADJE JAPONSKEGA NAPADA NA AMERIŠKO OPORIŠČE PEARL HARBOURU

NEVARNA LEPOČICA

Vsi trije Krammejevi - oče, sin Luther in hči Roza, ki je bila izredna lepota - so bili fanatični pripadniki nacionalsocializma...

V tistih dneh so se Japonci že resno pripravljali na osvajanje Tihega oceana. Ker pa jim je močno primanjkovalo vohunov - lastnih ljudi zaradi njihove značilne zunanosti...

Tako je konec leta 1935 Krammejeva družina - manjkal je le sin Luther, ki je ostal pri Göbelsu - priselja v Honolulu.

Zanimam se za vzhodne jezike, je profesor Kramme pojasnjeval sosedom namen svojega prihoda na Havaje...

Zato sosedom ni bilo prav nič nenavadno, ko je že čez nekaj dni potikal na Krammejeva vrata elegantno oblečen Japonec...

pa vam je že znan.

Gospod Kramme se tega dne ni sicer naučil nobene japonske besede, zato pa mu je postalo jasno vse...

Kramme pa se ni zanimal le za japonski jezik, temveč tudi za zgodovino havajskih otokov...

Ob sobotah pa se je navadno z vso družino odpravil na motornem

čolnu na izlet proti Pearl Harbouru, kjer se je vsakokrat navduševal nad njegovo lepoto...

Tudi lepa Roza je zlahka prihajala v stike z ameriškimi oficirji, zadostovalo je že to, da se je v kopalni obleki pojavila na plaži...

Nazadnje jo je poročnik začel učiti se angleško in ji pojasnjevali - kar je bilo zanjo še posebej pomembno - angleške pomorske izraze...

Ko so njenega poročnika odpoklicali v ZDA, se je Roza lotila nekoga petinštiridesetletnega pomorskega oficirja, ki pa je bil precej pametnejši od poročnika...

»Vaš naglas je nemški,« ji je rekel že prvega dne. »Kako je mogoče, da ste krenili na tako dolgo pot iz svoje domovine?«

Ko mu je Roza vse pojasnila, ji je njen najnovejši prijatelj zaupal svoj strah:

»Pravijo, da namerava Hitler s svojo tolpo napasti Evropo in celo Združene države Amerike...

»Tise, nobene besede več!« se je nagajivo nasmehnila Roza in si je v prsti zategnila roko ob očetih, da bi bila podobna Japonki...

Po teh besedah se je njen znanec na ves glas zakrohotal njegovih domnev pa je bilo v hipu konec.

Toda sta oče in hči nemoteno zbirala vohunske podatke in jih prek Okude dostavljala Japoncem...

Aprila 1941, ko so Japonci pripravljali napad na Pearl Harbour, je japonski konzulat dobil novega sekretarja Morimuro.

»Odslej,« je Morimura rekel Krammeju, »mi boste sporočili naslednje podatke: število ladij in letal v oporiščih in o obrambnih ukrepih pod napadom...«

Nato je Japonec pokazal, kako naj mu Kramme signalizira v konzulatu, katerega stavba je ležala pod grlem.

Japonec se ni motil, saj so Američani opazovali ne le ljudi japonske narodnosti, temveč so jim postali sumljivi tudi Nemci...

Ko so naleteli na tedaj nekakšno različnovalnega urada Hooverja znanilci s podatki o družini Kramme, je velel, naj Nemce še nadalje opazujejo...

Japonski napad na Pearl Harbour je popolnoma uspel, Američani so v tridesetih minutah izgubili sedem bojnih ladij...

Dobre pol ure po začetku japonskega napada so ameriški agenti vrtli v japonski konzulat in presenetili Morimuro pri uničevanju dokumentov...

Med presosed se je Kramme skušal prikazati kot edini krivec in je prepričeval sodišče, da drugi člani družine niso ničesar vedeli o njegovi delavnosti...

Po najnovejših podatkih so Američani snutili Rozo iz leče že leta 1961. Pred kratkim na se je neno ime ponovno pojavilo v časopisju...

5 USODNIH DNI druge svetovne vojne

15. september 1940 (Bitka za London)

DAN, KO JE BILA REŠENA ANGLIJA

Dolgo leta se je morala Anglija sama upirati hitlerjevski Nemčiji, ki je bila edini gospodar na kontinentu...

Nekaj časa se greje na pečici iz litega železa. »Leading observer« - opazovalec 1. razreda - George Godden se okrepča, potem pa zapusti zavetje iz valovite pločevine...

Tema je še popolna. Nekaj trenutkov prej se je »leading observer« Godden tipaje pomikal po stezi, ki vodi na 575 čevljev visoki Nash Hill...

Angleži so spuščali v zrak balone, ki so prisilili nemška letala, da so delala velike ovinke in tako trošila dragoceno gorivo

delež odgovornosti v zelo redkih vajah, ko je moral razpoznavati posamezne predele, točke in zgradbe z velikega letala...

Toda nenadoma je postal Observer Corps pomemben element v obrambi Združenega kraljevstva. Njegove vrste so se okrepile...

Opazovalec 1. razreda George Godden je prežal na letala s kljukastim križem, ki so letela čez Rokavski preliv...

očni opazovalca 1. razreda Georgea Goddena. Lovski bombniki so uničili tudi letalsko bazo v Lympnu, ob cesti iz Maidstonea...

Opazovalci na D 3 so vsi iz Lymingea, dvanajst po številu: pet trgovcev, trije vrtnarji, ki preskrbujejo z zelenjavo...

NADALJEVANJE

Zanke na Donavi Iz obveščevalčevih zapiskov

13

Dolgo bi lahko pripovedoval, s kakšno potrpežljivostjo in nervozo sem pregledal več kot dva tisoč prijav za osebne izkaznice. Našel pa nisem ničesar. Neki tovariš me je tožil, da še lahko upam, ker še niso dobili vseh vlog.

Vrgel sem se na drugo delo, pri čemer sem odkril štiri ustaše, ki so se skrivali v naših enotah. Prestopili so bili k domobrancem, nato so »pobegnili« in prišli v našo vojsko. To pa sem storil le mimogrede, in ko sem končal, sem se spet vrnil, da bi pregledal nove prijave za osebne izkaznice.

Dolgo sem iskal, ko sem nenadoma poskočil s stola. V rokavi sem držal fotografijo. Podatki so govorili, da je ženska ime Marta. Bila je iz Srbije, toda njena mati je bila nemškega porekla. Za gotovo sem vedel, da je to tista plavalaska, čeprav je imela ženska na fotografiji temnorjave, skoraj črne lase. Torej mi je tisto noč povedala pravo ime!

Napotil sem se na naslov, ki sem ga našel. Mislil sem se oglašiti, ko da iščem nekega sošolca, ki je stanoval v tem koncu.

Bila je to pritlična hiša za nogometnim igriščem. Marta je bila presenečena, ko me je zagledala in ni mogla skriti razburjenja, pa naj si je še tako prizadevala.

— Zdi se mi, da sva se že nekdaj srečala. Tako ste mi znani, — sem ji rekel.

— Morda, toda jaz se vas ne spominjam, je odgovorila. — Kaj bi radi?

Pojasnil sem ji, da je v tem delu mesta živel moj sošolec in da ga iščem. Povedal sem ji tudi neko izmišljeno ime.

— Nikoli nisem slišala za tega človeka, je odvrnila.

Bilo je očitno, da komaj čaka, da izginem. Nevsiljivo sem jo opazoval. Bila je lepa. Temno pobarvani lasje so ji dajali drugačen videz, iz očij pa ji je zdaj odsevala še nekakšna žalost, pomešana s strahom in nemiro. Prepričan sem bil, da je to tista plavalaska. Pomislil sem, da se je takrat obnašala bolj samozavestno.

— Pa vendar se ne morem znebiti vtisa, da sva se že nekdaj srečala. Ste bili prej plavalasi? sem vprašal in ji gledal v oči.

Zmedla se je in povsila pogled.

— Če ste bili plavalasi, potem sva se srečala neke noči po plesu. Vprašali ste me, koliko je ura in mi povedali, da vam je ime Marta. Tako ljubki ste bili takrat in dostikrat sem mislil na vas. Sanjaril sem... Recite mi, ste bili to vi? sem nadaljeval.

— Da! Zdjaj se spomnim. Bili ste malo vinjeni. Nisem vas več videla in pozabila sem... Pustite mi naslov, in če kdo izmed sosedov pozna vašega prijatelja, vam bom sporočila, je rekla.

Zahvalil sem se ji in dejal, da nimam naslova, da pa bom že sam prišel vprašati. Nato sem odšel. Moral sem dobiti nekoga, da bi jo zasledoval. S tovariši sem ugotovil, da bosta to najbolje opravila »zaljubljenca«, ki lahko stojita pri vsakem vhod, ne da bi vzbujala pozornost.

Nekaj dni kasneje sem vedel, da se je Marta dvakrat sestala na Donavi z nekim človekom, ki je prihajal s čolnom. Še naprej smo ji bili za petami. Nekega dne pa sem jo spet obiskal. Nerada je privolila, naj vstopim v hišo.

— Zelo ste mi všeč, sem začel pogovor. — Se lahko še kdaj oglašim pri vas?

— Ne, nikar več ne hodite sem... Imam prijatelja, ki bi me ubil, če bi vedel, da neki moški zahaja k meni, se je branila z drhtočim glasom.

— Kaj imate tako nevarnega fanta? Kaj bi s takimi prijatelji! Če misli ubijati, ga pustite, sem rekel in opazoval sobo.

— Ne morem. Prosim vas, ne delajte mi neprijetnosti in ne prihajajte sem, je odgovorila, zdaj že malo bolj mirno.

Nekaj trenutkov sva molčala. Trudil sem se, da bi ocenil, ali se zaveda, kdo sem, in da ne bo več varna, dokler ne preneha zahajati na Donavo.

— Kaj ko bi bilo med nama vsaj malo iskrenosti in prijateljstva? sem vprašal in ji pogledal v oči.

Ko da bi zadrževala, ji je žalostna senca šinila čez obraz.

— To ni mogoče. Bila bi to nesreča zame in za vas. Če še enkrat pridete, vam ne bom odpila, je končala.

Bila je človeško bitje in zaradi nečesa nesrečna.

NA PRAVI SLEDI

Tiste dni se je začela pomlad. Zelenje je počasi prekrivalo Fruško goro. Mesto je bilo radostno. Tudi jaz sem se kdaj pa kdaj prepustil navdušenju nad zmago. Imel sem Oigo, okrog mene je vladalo veselje, pomlad je prihajala, povsod je bilo čuti mladost. Zato sem še bolj sovražil tista, kar je metalo senco na to radost, na to pomlad, pretkano z novim življenjem. Zadnji boji so zahtevali žrtve. Slišal sem, da so mi četniki ubili strica. V nekem vlaku so zaklali mojega starega vojnega tovariša. Neprijetnim dogodkom ni bilo konca. Pogosto sem premišljal, kaj neki pripravlja skupina »S-33«.

ZMAGA VOLJE IN POTRPLJENJA

Tisti časi, ko so slepe usposabljali edino za letarje in štetarje so že zdavnaj minili. V naši socialistični Jugoslaviji je namreč skrb za vzgojo, šolanje in strokovno usposabljanje slepe mladine odmerjeno res vidno mesto. In pri oceni te skrbi ne gre prezreti vloge Zavoda za slepo mladino v Ljubljani.

Kdorkoli zaide ob lepem vremenu na dvorišče tega zavoda v Langusovi ulici, se bo nemalo začudil, ko bo zagledal slepe otroke, kako se podijo po dvorišču in kako točno zavijejo okrog vogala ali proti vhodnim stopnicam. In marsikdo bo pri tem podvomil in se sam pri sebi vprašal, ali so ti otroci res slepi? Da — slepi so, vmes je tudi nekaj takih, ki imajo še ostanke vida, a orientacijski čuti imajo izredno razvit.

Naloga osemletne ljudske šole v Zavodu za slepo mladino je na eni strani predeljati z gojenci učno snov kot v vseh drugih takih šolah, a mimo tega jih morajo tam tudi usposabljeti za življenje. In to ni lahko! Ne gre namreč samo za slepe otroke — vmes jih je več takih, ki so kot otroci našli kje ročne granate ali drugo razstrelivo in so pri igranju z njim ali pri drugih nesrečah izgubili ne samo vid, marveč tudi eno ali tudi obe roki. Med takimi je bil tudi Zvonko Pirc, ki je lani dovršil šolanje v tem zavodu. Njegova usposobitev za samostojnost v življenju in za delo zasluži še posebno pozornost.

Zvonko Pirc je doma iz Laskovca pri Krškem. Ko je bil star 10 let in je obiskoval 4. razred ljudske šole, je našel ročno bombo. Morda sta bila prav njegova izredno zanimanje za tehniko in radovednost, kako je ta ali oni tehnični predmet sestavljen, vzrok, da je začel odpirati najdeno bombo, ki je eksplodirala in v tistem trenutku je ostal brez rok in praktično slep, kajti trije odstotki vida, ki so mu še ostali na enem očesu mu ločevati le svetlobo od teme.

Kdo bi mogel in znal popisati vse tisto, kar je takrat 10-letni Zvonko pretrpel, kaj je občutil in kaj je v svoji duševnosti doživljal v tistih dneh, ko se je v bolnišnici

Zvonko Pirc piše na pisalni stroj za Braillovo pisavo

več ali manj omogočajo razmišljati v času, ko so se mu celile rane... Vsekakor je pomnožno zaživel, ko se je v začetku šolskega leta 1957 znašel med sebi enakimi v Zavodu za slepo mladino. Tu je spoznal, da ni sam, ki se je tako hudo poškodoval, spoznal pa je predvsem, da se lahko z lastno voljo in s pomočjo učnega in vzgojnega osebja v zavodu lahko usposobi za delo — za življenje.

Zaradi prešolanja, priučitve na Braillovo pisavo je Zvonko vstopil v tretji razred. Slepi otroci, ki imajo roke, se

snov za tako šolo — marveč — čeprav brez obeh rok — se sam umiva, sam oblači, naučil se je uporabljati zobno krtačko, glavnik, sam si opere nogavice itd. Zelo spreten je pri tipkanju na pisalni stroj za Braillovo pisavo, svojo spretnost je zelo rad preizkušal tudi v šolski delavnici, kjer je z pilo izoblikoval razne predmete. Precejšnje zanimanje je pokazal tudi za pouk v gospodinjstvu. Pri tem delu se je prav tako izvežbal, da sam ubije jajce, zamesi testo, ga razvleče in potrese z nadevom, zavije, da v pe-

Zvonko spretno uporablja protezi pri telefoniranju

nučijo tipati Braillove črke s prsti in pišejo tako, da s posebnim šilom vtiskujejo pike posameznih črk — a vsega tega Zvonko ni zmozel. Toda v zavodu so že usposobili dva slepa brez rok in eden od teh — Gusti Škrabec študira sedaj na univerzi pravo in je že v osmem semestru, torej že pred zaključkom študija. Prav zato so začeli Zvonka takoj navajati, da je otipaval Braillove črke z zunanjim robnim gornjih ustnic, a pisati se je vadił s posebno protezo tritrjeno na krnu podlahtja desne roke.

Za to začetno premagovanje vseh težav je bila potrebna nezlomljiva volja gojence in nepopisna potrpežljivost vzgojiteljev. Popisovati posamezne faze razvojnih stopenj vzgoje in pouka ter uspehe Zvonka Pirca ni več naloga takega članka. Toda njegova spretnost pri branju in pisanju, njegova sposobnost dojemljanja drugih predmetov n. pr. branje reliefnih zemljevidov, njegova samostojnost pri delu, vse to nam potrjuje, da so ga v Zavodu za slepo mladino res vsestransko usposobili za življenje.

Jeseni lani je z uspehom dovršil osemletko. Ne samo, da obvlada predpisano učno

kač in speče češnjev ali jabolčni zavitek, ki ga tudi sam razreže in servira.

Za zabavo si zelo rad zaigra na orglice, saj je igral ta instrument v šolskem orkestru.

Tudi za šport se močno zanimala. Bil je že trikrat na smučarskem tečaju in že kar lepo obvlada ta šport, čeprav smučati slep in še brez palic ni ravno lahko. Plavati se je naučil, ko so gojenci zavoda bili na letovanju na morju. Zato tudi zelo rad plava, seveda vedno v družbi tovarišev, ki vidijo.

Da bi se usposobil tudi za konkretno delo po končani šoli je obiskoval telefonski tečaj. Z novimi protezami, ki jih že kar spretno uporablja, se je navadil opravljati vsa dela v telefonski centrali. Zato ga namerava Zveza slepih zaposliti v Centru za rehabilitacijo in varstvo slepih Slovencev v Škofji Loki. Tam bo telefonist, a istočasno bo uvajal tudi druge slepe v delo v telefonski centrali.

Dolga in naporna je bila pot — zmagali sta volja in potrpežljivost — a Zvonko je usposobljen za življenje, v katerega prihodnost zre z vedrino in polnim optimizmom. V. Mlekuž

S kljuge in klina

Sreča — predaleč ali preblizu. »Sreča je bodisi tako daleč, da jo je težko opaziti, ali pa tako blizu, da jo utegne spregledati.« je rekel izraelski književnik Bruni Lebe.

Kdo se ne boji vojne? »V inozemstvu so tovariši, ki trdijo, da Hruščov nepravilno vodi stvari, da se boji vojne. Če večkrat sem dejal, da bi želel videti takšno budalo, ki se zares ne boji vojne. Nobene stvari se ne boji samo otrok, ki ničesar ne razume in — budalo,« je dejal sovjetski premier Hruščov, ko je ostro napadel kitajsko poveljevanje vojne.

Tudi krave so našle že pot v živalske vrtove... Neka anketa v šolah glavnega novozelandskega mesta Wellingtona je pokazala, da številni otroci še nikdar niso videli krave. Po objavi rezultatov te ankete je občinska uprava v Wellingtonu kupila kravo in jo darovala živalskem vrto, kjer si bodo lahko otroci ogledali živo kravo.

Nihče ni prerok v svoji domovini... Italijanski predsednik Segni, ki je nedavno obiskal ZDA, je rekel, da je bil v ameriškem Kongresu pozdravljen z navdušenjem, kakršnega ni bil nikdar deležen v italijanskem parlamentu. Predsednik Johnson mu je odgovoril v zdravici: »Lahko vam povem, da željno čakam dan, ko bo ameriški Kongres pozdravil kakšnega ameriškega predsednika tako pristržno, kakor je pozdravil italijanskega predsednika.«

Človek — nevarnejši kot zver. Neki angleški zgodovinar je dejal v nekem predavanju o nevarnostih, ki jih sodobna civilizacija prinaša človeku: »Človeški rod je imel mnogo več upanja, da preživi vse nevarnosti, ko je bil brez moči proti divjim zverinam, kot danes, ko je brez moči proti človeku.«

Dvoumno... Ko so tuji novinarji vprašali sovjetskega premiera Hruščova, kako ozioroma s posredovanjem katerih trgovinskih podjetij namerava sovjetska vlada kupovati ameriško žito, jim je Hruščov odgovoril: »S posredovanjem vseh, ki želijo pošteno zaslužiti.«

Včasih je de Gaulle duhovit... Francoski predsednik de Gaulle je, aludirajoč na samoljublje Anglosasov (Angležev in Američanov), dejal: »Anglosasi niso ravno angeli-sasi...«

Neumnost vzrok nemorale? »Nemoravno je žeti tam, kjer drugi sejejo, neumno pa je sejati, da bi drugi želi...« je nedavno rekel indijski premier Nehru.

»Laskavo spričevalo za član britanske vlade.« Duševne sposobnosti ima lahko le človek, ki je dobro telesno razvit. Pri večini članov naše vlade pa to ni — slučaj...« je izjavil britanski vojskovođa lord Montgomery v nekem govoru v Domu lordov. Dobro, da ni Montgomery navedel telesno nerazvitih ministrov po imenu...

»Vsakomur lahko poveš resnico v oči, toda ne na ušesa,« se glasi novi pregovor, ki ga je nedavno objavil neki praški list.

Junak Stanko

Rise: Evgen Sajovic
Piše: Ivan Jan 13

37. »Partizani mi niso zaupali, ker sem premlad!« je po otročje resno zatrdil že večkrat. A pri tem je vedno dobil udarec in tisti, ki so ga topli, niso nič gledali, kam je padlo. Stanko pa je bil v sebi ves resen in napet, kljubovalno moč, ki jo je tako vztrajno kazal nasproti zasliševalcem, pa so mu dajali prizori v jami, kjer so popadali ostali tovariši. Gestapovci so še in še spraševali, kdo jim je pomagal in kje imajo skladišča. A Stanko je venomer zatrjeval: »Saj pravim, da sem bil brez orožja in samo pri kuhinji. Ničesar mi niso zaupali!«

38. Karkoli so počeli z njim — vse od groženj do najhruščih udarcev — nič ni zaleglo! Od Stanka, ki je pravzaprav umrl že v jami, niso zvedeli nič. Niti tega ne, kako je bilo v luknji pri Okroglem in to kljub dejstvu, da so ga dobili prav tam. Dopovedoval jim je, da je bil omamljen že od vsega začetka, poleg tega pa, da je bila v zadnjem delu luknje taka tema, da ni videl niti pol metra pred seboj.

Gestapovcem se je zdaj posvetilo! Ali ni sam namignil, kako bi ga kazalo »prijeti« posej! »Mlad sem,« jim je rekel. Odsli so na posvet v drugo sobo.

39. Stanku so medtem ponudili, naj sede na stol. Topli ga niso nič več. Začuden je pogledoval okoli sebe, a Nemci okoli njega so bili naenkrat vsi prijazni. In ne le to: na mizo predenj so začeli prinašati razne dobrote, ki jih zlasti med vojno ni bilo lahko dobiti: kekse, čokolado, in celo vino! Začuden se je oddihoval od prestanih udarcev in pogledoval podoficirja, ki ga je zdaj gledal prijazno. Oficirji so bili še vedno na posvetu v sosednji sobi, zato mu je pisar začel prigovarjati: »Kar začni! Vzem! Saj ni zastrpljeno!« Skušnjava je bila prevelika, kajti pet, šest dni ni jedel skoraj nič!

Naše največje pomorsko prevozna podjetje je Jugoslovenska linijska plovdba z Reke (ima 52 ladij s skupno tonažo 217.968 bruto registrskih ton); druga po vrsti je: Jadranska slobodna plovdba iz Splita (25 ladij, 98.938 reg. ton); tretja: Jugoslovenska okeanska plovdba iz Kotora (20 ladij, 110.124 ton); četrta: Jugoslovenska tankerska plovdba iz Zadra (17 ladij, 128 tisoč 416 ton); peta: Atlantska

Dobro je, če veste...

plovdba iz Dubrovnika (15 ladij, 95.589 ton); šesta: Splošna plovba iz Pirana (14 ladij, 96.905 bruto registrskih ton).

Naše železnice so lani do konca novembra prepeljale 198.500.000 potnikov; v letu 1962 so jih prepeljale nekaj več ko 192.000.000, leta 1939 pa je z naših tedanjih žel. postaj odpotovalo samo 60 milijonov potnikov. — Lani so naše železnice prepeljale več ko 70.000.000 ton vsakovrstnega blaga ali 7.000.000 ton več ko v letu 1962.

230 kg težka beluga, ki sta jo sredi februarja ujela v Donavi radujevska ribiča Sava Dobrič in Krsta Spasić je bila dolga tri metre in je imela kar 40 kg iker. V Radujevcu ne pomnijo, da bi bil kdajkoli kak ribič ujel tako veliko belugo. Ribiča, ki morata po pogodbi prodati vse ulovljene ribe ribarskemu podjetju Djerdap, sta dobila s prodajo beluge 358.000 din (po 200 din za kg mesa in ko 8000 din za kg iker).

Sekira, stara 2000 let, najdena v bližni Osijeka, Ladislav Cabaj je oral blizu Osijeka in je naletel v globini 40 cm na križasto bakreno sekirko z vrezanimi okraski. Sekira tehta 18 kg. Strokovnjaki Muzeja Slavonije sodijo, da gre za orodje iz drugega stoletja pred našim štejetim in da je tedanji ljudje niso uporabljali za vsakdanje praktične potrebe, pač pa kot simbol gozdnega božanstva svetlobe in strela. Sekira je izredno redka in zelo zanimiva zgodovinska najdba.

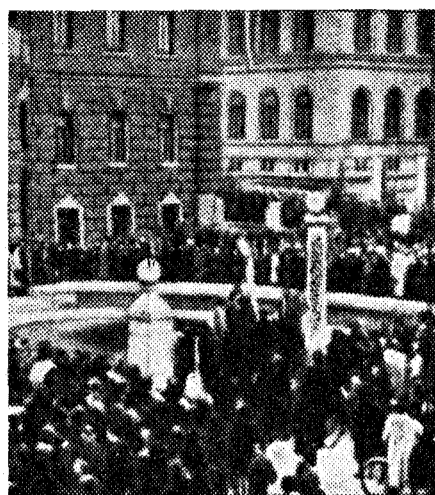
Dojransko jezero je naše najbogatejše jezero z ribami. V njem ulovijo povprečno po 180 kg rib na hektar na leto, kar pomeni, da je ulov v tem jezeru za 15,5-krat večji kot ulov v Ohridskem in Prešpanskem jezeru. Dojransko jezero je znano tudi po edinstvenem načinu lova na ribe — lova s pomočjo ptic.

Najmočnejše proizvajalce oljčnega olja na svetu so Španija, Italija in Grčija. Španija ima 200.000.000 oljč in pridelala 400.000 ton oljčnega olja na leto, Italija ima 180 milijonov oljč in pridelala 290.000 ton olja, Grčija pa ima 76 milijonov oljč in pridelala 130 tisoč ton oljčnega olja na leto. V Italiji pridobijo letno približno 2.000.000 ton marmorja; od tega izvozijo 600.000 ton v ZDA, Venezuelo, Kanado in v dežele Arabškega polotoka. Glavna nahajališča marmorja so v Lombardiji, Piemontu, Liguriji in v Toskani, kjer pridobivajo znani kararski marmor.

Naposled je Jugoslavija vdano padla v objem Trojnega pakta, ki so ga sestavljale Nemčija, Italija in Japonska. K podpisu pogodbe se je odpravil iz Beograda tedanji predsednik jugoslovanske vlade Cvetković, medtem ko je Nemčijo zastopal Hitlerjev zunanji minister Ribbentrop. Pogodbo so podpisali 25. marca 1941. S tem pa ni soglašalo jugoslovansko ljudstvo, ki je odločno zahtevalo preklic sramotnega sporazuma. — Kje so podpisali pristop Jugoslavije k Trojnemu paktu?

Priprave na drugo svetovno vojno so se zaznavale tudi v utrjevanju državnih meja. Tako si je Francija zgradila ob nemški meji znano Maginotovo linijo. Za protitež tej pa so Nemci zabetonirali Siegfriidovo črto. Ta dva betonska velikana sta v diplomaciji in strategiji igrala pomembno vlogo, medtem ko sta v vojni popolnoma odpovedala. Tudi tedanja Jugoslavija je imela ob italijanski meji utrjeno, tako imenovano Rupnikovo linijo, ki pa ni odigrala sploh nobene vloge, ker je bila že vnaprej izdana sovražniku. — Naša slika kaže utrdbo iz ene zgoraj omenjenih utrjenih linij. Katere?

Istega dne, ko je Cvetković podpisal pristop Jugoslavije k silam osi, je CK KPJ izdal na jugoslovansko ljudstvo proglas, v katerem je bilo to dejanje označeno kot izdajstvo domovine. Na ta proglas so po vsej državi, posebno pa po velikih mestih, dvignili velike demonstracije pod geslom: »Bolje rat nego pakt!«, »Bolje grob nego rob!« — Naša slika kaže demonstracije študentov pred neko univerzo, demonstracije, ki jim ni bila kos niti policija. — Katera je ta univerza?

Pri preboju iz nemškega obroča na Planici pri Crngrobu je 27. marca 1942 padel narodni heroj, ki je pred vojno služboval kot učitelj v Srednji Dobravi pri Kropki. Medtem ko je že pred vojno na široko razpredel politično dejavnost, je po zlomu Jugoslavije deloval na Gorenjskem kot instruktor CK KPS. Bil je tudi član Glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet. Med drugim je vodil tudi dražgoško bitko. Ta smrt je zarezala globoko vrzel v vrste gorenjskega partizanstva. — Kdo je bil?

Bili so žrtve izdajalcev

Goričane, zbelek sedmih hiš, so bile pravo belogardiščno gnezdo. Od tu je bil organizator in prvi komandir belogardiščne udarne čete na Polici, ki je že v maju 1942. leta nesel boga na Blečji vrh, kjer so imeli belogardisti v hlevu Janjeza Vidica zaprisego. Na tej zaprisegi je bil tudi član takratnega rajonskega odbora OF Polica in človek, ki je v noči od 19. na 20. maja vodil II. grupo odredov iz Police do Janč. Ob poskusni mobilizaciji, v aprilu leta 1942, je v naše vrste prišel tudi Anton Štepic, organizator bele garde in postal celo komandant rezervnega partizanjskega bataljona. Tako so se v naše vrste vrnili izdajalci. Zato se ne moremo čuditi, da je bila II. grupa izdana in napadena. Ni čudno, da so naši borci dobili pri ubitnem nemškem oficirju v torbici načrt za ta napad. Nemci na položajih niso utegnili delati načrtov...

In na Polico, bilo je 2. marca 1944. leta, je od neznanega prišla skupina petih partizanov. Nastanili so se v Goričanah, pri Francetu Vidicu, po domače pri Mihajncu; v hiši, ki je imela dva aktivna belogardista v postojanki v Skofljici. Prišlo je hladno in megleno jutro — 3. marec 1944. Zaradi varnosti sta dva borca odšla

v patroljo, ostali trije pa so ostali v hiši.

Izdajalci na Polici niso nikoli mirovali in tudi to noč ne. V Grosupljem, poleg obveščevalnega centra, je bil za sprt Albin Podraž iz Dobja. Od tu se je dobro videlo na cesto in tudi, kdo prihaja na obveščevalni center bele garde.

V zgodnjih jutranjih urah je prišla na center Minka, lepo dekle dvajsetih let. Ni minilo dosti časa, že se je s kolezi odpravila proti sedem kilometrov oddaljeni Polici skupina petih belogardistov. Na čelu je peljal Vinko Mehle, šef obveščevalnega centra. Videlo se je, da so bili natančno obveščeni o številu partizanov in da med potjo ni nobene nevarnosti.

Nemoteno so obkolili hišo, v kateri so bili trije partizani. Da ne bi poškodovali hiše, so poslali k partizanom Slavka Vidica, da jih pregovorijo na preddajo. Naši borci o tem niso hoteli ničesar slišati. Vodja skupine je vrzel skozi okno ročno bombo in skočil za njo. Ranjen v koleno je padel na tla. Za njim je skočil skozi okno še drugi. Tudi ta je, zadet v trebuh, obležal. Tretjega so ujeli.

Medtem sta se borca, ki sta bila v patrolji, vračala. Pravčasno sta zagledala belogardišče. Hitro sta zbežala in se zgubila v megli.

Ranjena partizana sta zasliševala Vinko Mehle in Liparjev Nace z Dednega doma. Po kratkem brezobzirnem zaslišanju so ju zmetali na gnojni voz, prišel je Franc Štrubelj s Police s konjem in odpeljal s Police do Stare vasi. Za vozom se je, mimo hiš izdajalk, vlekla krvava sled. V Stari vasi so dobili drugega voznika. Dvanajsetletni Matevžek Peter iz Perovega ju je zapeljal do Podražaja v Jerovi vasi, kjer so ju vrgli v listnjak.

Mali Peter ni takoj odšel domov. Zanimalo ga je, kaj bo s partizanoma. Po otročje je oprezoval in videl, kako je k njima prišel duhovnik, ki je stanoval pri Podražajevih. Zelenju je spovedal, da je politični delegat in da ima ilegalno ime Muc, se je dvignil, primazal duhovniku krepko zausnik in zakričal: »Izigni, far belogardiščni!« Peter je tudi povedal, da so ranjena partizana v Grosupljem ustrelili. Tretjega, ki je bil doma nekje s Stajerskega, pa so odvedli v zapore in je vojno preživel.

Marsikateri partizanska patrolja ali manjša skupina je tako ali na podoben način končala, če je zašla v tako belogardiščno gnezdo, kot je bila takrat Polica.

Anton Babnik, Polica 10, p. Grosuplje

Poizvedba

Spomladi 1943 so blizu vasi Brezova reber nad Semičem padli v boj s partizani trije belogardisti. Isti dan popoldne so Italijani iz Crnomlja iz maščevanja streljali na to vas in v okolice s topovi. Tedaj je bil za vasjo ubit neznan partizan, ki je bil tamkaj verjetno v zasedi. Granata ga je raznesla, posmrtno ostanke pa so pokopali domačini na pokopališču v Brezovi rebri.

Nekako maja ali junija 1943 je bila v vasi Osojnik pri Semiču četa Serčerjeve brigade. Nenadoma so se v vasi pojavili belogardisti iz Semeča in se je četa zaradi tega umaknila. Na spodnjem koncu vasi pa sta ostala na straži dva partizana, ki nista vedela za umik. Belogardisti so ju napadli, takoj zatem pa so se umaknili. Vlačani so obema priskočili na pomoč. Eden izmed obeh partizanov, baže mu je bilo ime Franček, se zdaj živi. Za drugega pa ne vedo nobenih podatkov, ker je že umiral. Po letih je bil že starejši, doma je bil nekje na Primorskem. Ko je umiral, je povedal, da je oče treh otrok.

V začetku leta 1943 ali morda že spomladi sta na Malenskem pesku nad vasjo Maline pri Semeču padla dva partizana, oba mlajša, stara od 18 do 20 let. Po podatkih iz mrliške knjige, ki pa ni popolnoma verodostojna, ker so jo pisali naknadno, se je to zgodilo 20. aprila 1943. Po drugih podatkih pa se je to zgodilo 19. marca 1943. Znano je, da je bilo takrat na tem kraju več partizanov. Nenadoma so jim belogardisti prišli za hrbet. Ostali so bežali v eno stran, oba padla pa v hrib, belogardistom nasproti. Tako sta padla.

Vse, ki karkoli vedo o identiteti teh štirih padlih, prosimo, naj to sporočijo predsedstvu krajevne organizacije ZB Semeč.

VEČNO ZNAMENJE

Če bi hotel na dolgo in široko pisati o tem, bi moral lagati in si izmišljovati. Zato bo moja zgodba psihološko neutemeljena, kakor temu pravimo v sedanjem času.

Torej, nekdo je živel mož, ki se ni nikoli kopal. Razen seveda doma v kopalni kadi, pa še to za zaklenjenimi vrati. Se žena je komaj smela stopiti v kopalnico, da o otrocih niti ne govorimo. Podobna sramežljivost tega moža je bila kriva, da se je izogibal zdravnikov, posebno taktar, kadar se mu je utegnulo zgoditi, da bi se pred človekom v beli halji moral sleči.

Mož je posebno poleti zaradi tega hudo trpel in še zdaj trpi. Na morju je bil nekajkrat, toda samo izven sezone. Hodil je rad po hribih, iskal je senco.

Počasi so to opazili sosedje, nato vsa okolica. Mož je bolan, so govorili nekateri. Mož bi nekdo kmalu utonil, ko je bil še otrok, zato se zdaj boji vode, so govorili drugi. Ubožec, so govorili tretji.

Kaj če ni... je naglas nekdo pomislil nekdo, ki je poznal možovo preteklost. Samo to, da je bil nekdo davno, ko ta mož še ni bil mož, ampak mladenič, ta bodoči mož močeno navdušen za Nemce. Potem je odšel k vojakom, čeprav so partizani skoraj vsako noč malo manj kot trkali na njegovo okno. Potem dolgo ni bilo o tem možu, tedaj se mladeniču, niti slišati. Vojna se je končala in čez nekaj mesecev se je mož pojavil spet doma. Kot jugoslovanskega državljanja so ga spustili iz vojnega ujetništva pri zaveznikih.

Kaj če ni... Esesovci imajo baže tetoviran svoj znak nekje na koži, menda pod pazduho ali kje. Če bi možki nosil pri kopalnih oblekah modrček, bi se to morda še dalo skriti. Tako pa...

Zelo hudo bi bilo, če bi namreč ljudje opazili tista dve strelji in številke krvne skupine, kakršne so nekdanj nosili esesovci, cvet nacistične armade. Če bi šlo za navadnega državljanja, še ni bilo tako hudo. Tako pa...

Mož je namreč po vojni skušal popraviti, kar je menda med njo storil napak. Dvakrat ali trikrat je bil v brigadi, marljivo je študiral, v politiko se ni vtikal. Postal je strokovnjak, marljiv, zanesljiv in čistan pri delovnih tovariših. Če le ne bi... In če morda res ni bil...

Če bi ljudje opazili tista dva znaka, bi utegnili pomisliti, da se je spreobrnil samo navidez, da ima obilo masla na glavi. Če ne drugo, vse mesto bi govorilo, s prstom bi kazalo za njim.

Zato je bolje trpeti, se khati v vročini, laziti po hribih in si morje odlepati samo nozimi. Iči k zdravniku samo taktar, kadar te tja prinese nezabesnega. Bolje... Miha Počkaj

Vrnitev v sovražnikovem tanku

(Nadaljevanje s 5. strani)

Zato je njihovo streljanje počasi ponehalo. Nemško bojno črto so sovjetski izvidniki zlahka prešli. Nemški vojaki so menili, da so njihovi tanki že krenili v napad, in so se mu priključili, toda izvidniki so jih z brzostrelkami kmalu izravnali z zemljo. Tank se je s precejšnjo hitrostjo približeval sovjetskim položajem. Medtem se je začelo daniti.

»TV 15« izhaja vsak teden. Izdaja ga predsedstvo Zveze združenj borcev NOV Slovenije — Zavezod »Borec«, Lj., Beethovnova 10/II — Tisk in kliseli: CZP »Ljudska pravica«, Ljubljana. — List ureja uredniški odbor. Letna naročnina znaša 800 dinarjev, posamezna številka stane 20 dinarjev. Naročnino pošiljajte na naslov: Uprava »TV-15«, Ljubljana, Beethovnova 10, prtlj., p. predal 598/XI ali na čekovni račun pri Narodni banki 600-11/608-29 — Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik »TV 15« 21-901, tajništvo in novinarji »TV 15« 22-313, uprava »TV 15« 22-807 Rokopisov ne vračamo.

Sedaj pa je grozila nevarnost, da se bo oglasila sovjetska protitankovska artilerija, ki je čakala na napad nemških tankov. Na srečo je izvidnik Bistricki našel v tanku nemško zastavo za signaliziranje letalstvu — rdečo platno z belim krogom in kljukastim križem. Bistricki je odtrgal kos rdečega platna in je z njim mahal nad kupolo ter vpil: »Naši, naši...!«

Borci sovsjetke 307. strelske divizije so presenečeno gledali, kako se jim približuje nenavaden tank. Verjetno bi ga začeli obstreljevati, če ne bi videli, da je njegova topovska cev obrnjena proti Nemcem in da nekdo maha z rdečo zastavo. Pravilno so sklepali, da gre za njihove izvidnike, ki so jih bili poslali v nemško zaledje.

Ko je tank prisped do prvih strelskih jarkov, se je nepričakovano ustavil. Pokvaril se je namreč njegov motor. Za popravilo ni bilo več časa; ponj so poslali sovsjetski tank »T-34«, ki je zaplenjeni tank privlekel do poveljniškega me-

sta izvidniškega bataljona Tretjega tankovskega korpusa.

Vest o tem, kako so izvidniki zajeli nemški tank, se je hitro razširila po vsej fronti. Dve, tri ure kasneje je izvidnik obiskal celo komandant tankovskega korpusa generalmajor Sinjenko, ki se jim je zahvalil in jim podelil visoka vojaška odlikovanja.

Zaplenjene karte in dokumenti so bili več vredni kot da bi ujeli deset nemških oficirjev. Sedaj je poveljstvo tankovskega korpusa vedelo, kam naj udari. Nemcem tudi to ni pomagalo, da so še isto jutro poskušali z letali uničiti izgubljeni tank. V tem napadu je, žal, padel mlajši vodnik Kosik, toda karte in dokumenti so bili že na varnem.

Tretji tankovski korpus je kmalu nato tako silovito udaril, da se Nemci dolgo niso mogli opomoči. To je bil eden izmed najhujših udarov, ki so privedli do nemškega poraza v Kurski bitki — eni izmed največjih bitk druge svetovne vojne, v kateri so sovsjetske sile zlozile hrbtenico nemskim tankovskim enotam.

V tovariški spomin

Dne 9. marca letos so v gozdu nad vasjo Zabcje pri Tolminu našli truplo gozdarskega tehnikarja Ladislava Krapeža, uslužbenca Gozdnega gospodarstva v Tolminu. Pokojnik je umrl za kapjo.

Rodil se je v Tribuši leta 1914. Zelo mlad je moral po očetovi smrti prevzeti kmetijo. Kot mnoge druge primorske fante so tudi Ladislava kmalu po začetku II. svetovne vojne odpeljali v »bataljone speciale«. Daleč od domačega kraja je ostal to, kar je bil in ko je Italija kapitulirala, se je januarja 1944 vključil v NOV v prekomorske brigade. V domače kraje se je vrnil s 3. prekomorsko brigado, potem ko je v bojih prehodil vso Dalmacijo in sodeloval pri osvoboditvi Trsta. Ze leta 1944 je bil sprejet tudi v Komunistični partiji, postal je tudi oficir. Zaradi boleznj pa je kmalu po osvoboditvi bil odpuščen iz vojske. V domačem kraju se je vključil v aktivno politično delo. Leta 1949 je po enoletni gozdarski šoli postal poverjenik

val je v Zvezi komunistov, pri sindikatih in drugih organizacijah. Njegova prerana smrt je zelo prizadela njegove tovariše. Velika udeležba na njegovem pogrebu pa je dokaz njegove velike priljubljenosti med ljudstvom. Anton Kramar-Zvone

val je v Zvezi komunistov, pri sindikatih in drugih organizacijah. Njegova prerana smrt je zelo prizadela njegove tovariše. Velika udeležba na njegovem pogrebu pa je dokaz njegove velike priljubljenosti med ljudstvom. Anton Kramar-Zvone